

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

لله الحمد لله الرحمن الرحيم

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۹/۴

شماره مسلسل: ۱۹۴۰۶

کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین کنندگان:

سعید شفیعا، محمدصادق عبداللہی کرمانی، محمدامین قاسمی پیربلوطی،
یوسف زراعت‌کیش، عبدالرحیم قاسمی نژاد، صادق رنجبر

همکار:

محمد آدمی ابرقوئی (دفتر مطالعات حقوقی)

مدیر مطالعه:

سعید شفیعا

اظهارنظر کنندگان:

محمد شکوری، فرهاد وفایی فرد

ناظر علمی:

موسی بیات

ویراستار ادبی:

زهره عطاردی

طراح گرافیک:

سیده فاطمه ابوطالبی

واژه‌های کلیدی:

۱. موافقت‌نامه همکاری
۲. موافقت‌نامه فرهنگی
۳. ایران
۴. جمهوری پرتغال

دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۹	۲. پیشینه
۹	۳. بررسی کلیات
۱۰	۴. بررسی جزئیات
۲۱	۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۲۲	منابع و مأخذ

فهرست جدول

۱۱	جدول بررسی متن لایحه موافقت‌نامه و پیشنهادهای کارشناسی
----	--

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی»

چکیده

موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۹۲۳ در تاریخ ۱۴۰۲/۵/۱۷ اعلام وصول شد. کلیات این لایحه از آن جهت که به تقویت همکاری‌های بین‌المللی و تعاملات بین فرهنگی پرداخته، مورد تأیید است. این لایحه هر چند در ظاهر ظرفیت‌های مطلوب و قابل توجهی را در سرفصل‌ها و عناوین داراست، اما درگیر کلی‌گویی و موارد غیرقابل اجراست. علاوه بر این شواهد نشان می‌دهد که این توافق‌نامه بدون توجه به ظرفیت‌ها، قوت‌ها، ضعف‌ها و نیازهای دو کشور تدوین شده است. لذا متن توافق‌نامه بر خواسته‌ها و نیازها و خواسته‌های درون‌زای دو کشور ارزیابی نمی‌شود. همچنین جزئیات این لایحه دارای ابهام و در مواردی نیازمند اصلاح یا حذف مواد است. از آنجاکه موافقت‌نامه‌هایی که ذیل اصول (۱۲۵ و ۷۷) قانون اساسی، قرار می‌گیرند نیازمند تصویب در مجلس شورای اسلامی هستند و با عنایت به فرایند فعلی تدوین لوایح موافقت‌نامه، بیم آن می‌رود که نقش این نهاد به سمت تشریفاتی شدن سوق داده شود. چراکه امکان اصلاح یا تغییر جدی در متن موافقت‌نامه وجود ندارد و انجام چنین اصلاحات و یا تغییرات جدی در صورتی که مورد رضایت طرف مقابل قرار نگیرد مستلزم مذاکره مجدد است. بنابراین پیشنهاد می‌شود روند عقد توافق‌نامه با سایر کشورها به صورتی انجام شود که جایگاه مجلس شورای اسلامی در جهت رفع مسئله فوق تقویت شود.

■ مسئله اصلی

عقد موافقت‌نامه بین کشورهای یکی از روش‌های تسهیل‌گری برای تعاملات اقتصادی و فرهنگی است که موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی نیز باید در این راستا تدوین و اجرا شود. از آنجا که موافقت‌نامه‌هایی که ذیل اصول (۱۲۵ و ۷۷) قانون اساسی، قرار می‌گیرند نیازمند تصویب در مجلس شورای اسلامی هستند، بررسی لایحه حاضر از نظر کلیات و جزئیات دارای اهمیت است.

■ نقاط قوت و ضعف لایحه

انعقاد موافقت‌نامه همکاری بین کشور جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال از نظر اقتصادی، فرهنگی و سیاستی دارای اهمیت و ارزش است. **لذا کلیت لایحه مورد تأیید قرار دارد.** لایحه حاضر مبتنی بر ظرفیت‌ها، نیازها و بهره‌برداری متناسب از قابلیت‌های بومی تدوین نشده است. لذا به واسطه عدم مسئله‌شناسی مشخص و تدوین براساس گزاره‌های کلی، توافق‌نامه منجر به حل مسائل اختصاصی دو طرف نخواهد شد.

لازم به ذکر است دو کشور ایران و پرتغال به برخی کنوانسیون‌های بین‌المللی ملحق شده‌اند که در آنها، تعهدات کامل‌تر و جامع‌تری از مواد مندرج در این توافق‌نامه مطرح شده است که الزام عملیاتی نسبت به آن وجود دارد. موافقت‌نامه نباید در موضوع کتب آموزشی درسی و به‌طور خاص **دروس تاریخ جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد** (موضوع بند «ت» ماده (۵) که تأکید بر ورود اطلاعات تاریخی در متون درسی و آموزشی دارد). چراکه در سابقه تاریخی دو کشور، پرتغال در دورانی به خلیج فارس و جنوب کشور تعدی کرده است و عقد موافقت‌نامه نباید به معنای فراموشی تاریخی این بخش از مقاومت‌های کشور در قبال استعمار تلقی شود.

عملیاتی شدن این موافقت‌نامه‌ها طبق اصول (۱۲۵ و ۷۷) قانون اساسی منوط به تصویب در مجلس شورای اسلامی است؛ در حالی که امکان اصلاح یا تغییر جدی لایحه وجود ندارد، چراکه چنین اصلاح یا تغییری در صورتی که جدی بوده و مورد رضایت طرف مقابل قرار نگیرد مستلزم مذاکره مجدد خواهد بود.

■ پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

جزئیات لایحه مورد تأیید نیست و برای بهبود آن اصلاحات اساسی در بخش آموزش، برنامه‌های

همکاری، تعهدات بین‌المللی، و مدت اعتبار و خاتمه لازم است. همچنین بخش‌های گردشگری، تجارت غیرقانونی آثار هنری و حراست از میراث فرهنگی، به‌واسطه عضویت دو کشور در کنوانسیون‌های خاص، غیرقابل بهره‌برداری و عملکرد است.

به نظر می‌رسد لازم است تا قبل از نهایی‌سازی و امضای موافقت‌نامه‌های بین‌المللی با کشورها و یا نهادهای خارجی، مجلس شورای اسلامی به‌عنوان نهاد تقنین و نظارتی به مشارکت گرفته شود. لذا تصویب لایحه حاضر در مجلس شورای اسلامی پس از اعمال اصلاحات توسط طرفین بلا مانع است.

۱. مقدمه

جمهوری پر تغال کشوری در جنوب غربی اروپاست که مطابق آمارهای سال ۲۰۲۱ دارای جمعیتی حدود ۱۰ میلیون نفر بوده است. مهم‌ترین واردات این کشور در سال ۲۰۲۲ به ترتیب شامل نفت (۱۱،۳ میلیارد دلار)، ماشین‌آلات برقی (۹،۳ میلیارد دلار)، ماشین‌آلات شامل کامپیوتر (۸،۶ میلیارد دلار)، پلاستیک (۵،۲ میلیارد دلار)، آهن و فولاد (۴،۱ میلیارد دلار) بوده است. گردشگری و صنایع وابسته به آن اصلی‌ترین بخش اقتصادی این کشور را شامل می‌شوند که قبل از شیوع کرونا در سال ۲۰۱۹ حدود ۲۷ میلیون گردشگر ورودی داشته است که مطابق گزارش‌های غیررسمی این عدد در حال حاضر به ۱۹ میلیون گردشگر بازگشته است که این مسئله نشان از تأثیر گذاری شیوع کرونا به صنعت گردشگری این کشور دارد [۱]. دولت جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ششم بهمن ۱۳۹۳ موافقت‌نامه همکاری با کشور جمهوری پر تغال امضا کرد که در ۲۷ ماده تدوین شده بود. این لایحه با تأخیر در ۱۴۰۲/۵/۱۷ بدون تغییر نسبت به نسخه قبلی در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی اعلام وصول شد [۲]. از آنجا که تصویب در مجلس شورای اسلامی مطابق اصول (۱۲۵ و ۷۷) قانون اساسی، پیش‌نیاز عقد چنین توافق‌نامه‌هایی است، بنابراین لزوم بررسی ابعاد و زوایای این موافقت‌نامه در قالب اظهار نظر کارشناسی لازم به نظر می‌رسد. گزارش حاضر در جهت بررسی کلیات و جزئیات لایحه مذکور و ارائه پیشنهادهایی برای بهبود آن تهیه و تدوین شده است.

۲. پیشنهاد

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۹۲۳ در تاریخ ۱۷/۵/۱۴۰۲ اعلام وصول شد. این لایحه سابقاً با شماره ثبت ۵۷۲ در تاریخ ۲۹/۲/۱۳۹۴ اعلام وصول شده بود و گزارش‌های کارشناسی به شماره مسلسل ۱۴۳۲۷ در این باره در مرکز پژوهش‌های مجلس در مورد کلیات آن منتشر شده بود که لزوم اعمال اصلاحات برای تأیید لایحه مدنظر قرار گرفت. از آنجاکه لایحه مذکور مجدداً اعلام وصول شده است، کلیات و جزئیات آن مطابق اصول (۱۲۵ و ۷۷) قانون اساسی برای تدوین گزارش کارشناسی در مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار گرفت.

۳. بررسی کلیات

توسعه تعاملات بین‌المللی و تقویت روابط بین کشورها، یک نیاز اساسی برای صلح جهانی و تقویت ارتباطات بین کشورهاست. لذا تدوین موافقت‌نامه‌های همکاری هدفمند و برنامه‌دار بین کشورها، اقدامی پذیرفته شده و در راستای منافع عمومی کشورها و جامعه جهانی است. لذا کلیات تدوین چنین موافقت‌نامه‌هایی مورد تأیید خواهد بود.

پس از بررسی دقیق محتوای توافق‌نامه، مشخص است که لایحه فاقد جهت‌گیری عملیاتی و دقیق بوده و درگیر کلی‌گویی است. به اقتضانات، شرایط و ظرفیت‌های اختصاصی و منحصر به فرد هر دو کشور توجهی نشده است. این کلی‌گویی به نحوی است که اگر به جای «جمهوری پرتغال»، نام کشور دیگری قرار گیرد، متن لایحه و محورهای آن چندان دچار خدشه نخواهد شد. همچنین مشخص نیست که محورها و مفاد این لایحه بر اساس کدام گفتمان فرهنگی و مبتنی بر کدام مطالعات محیط‌شناسی راهبردی تدوین شده است. در صورتی که چنین مطالعات پشتیبانی وجود ندارد، لذا به منظور غنی‌سازی و جهت‌بخشی هدفمندانه به این لایحه، لازم است پیش از انعقاد هر گونه موافقت‌نامه‌ای، شناخت دقیقی از ظرفیت‌ها، چالش‌ها و فرصت‌های هر دو کشور حاصل شود. در غیر این صورت محتوای لایحه و توافق‌نامه غیرقابل عملیاتی باقی خواهد ماند و البته آثار حقوقی خاص خود را به همراه خواهد داشت.

۴. بررسی جزئیات

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی شامل ۲۷ ماده است که ۱۸ ماده آن به حوزه‌های مذکور در عنوان لایحه مرتبط است و سایر مواد به بیان حوزه‌های همکاری (ماده ۱)، کار گروه مشترک (ماده ۲۱)، ترتیبات مالی (ماده ۲۲)، تعهدات بین‌المللی (ماده ۲۳)، حل و فصل اختلاف‌ها (ماده ۲۴)، شرایط اصلاحات (ماده ۲۵)، مدت اعتبار و خاتمه (ماده ۲۶) و لازم‌الاجرا شدن توافق‌نامه (ماده ۲۷) پرداخته است. در ترجمه متون انگلیسی به فارسی و به کارگیری اصطلاحات دارای بار حقوقی، نکاتی رعایت نشده که متن فارسی و انگلیسی را از یکدیگر متفاوت کرده است. این نکات به شرح ذیل می‌باشد:

■ پیشنهاد می‌شود آخرین پاراگراف از مقدمه موافقت‌نامه بر اساس متن انگلیسی، تفکیک شود و همان‌طور که در متن اصلی موافقت‌نامه آمده است قسمت «طبق قانون حاکم در هر یک از دولت‌های مربوط»، جدا شود. لازم به ذکر است به نظر می‌رسد با ذکر واژه «shall» در برخی از مواد موافقت‌نامه حاضر، متن موافقت‌نامه ایجادکننده تکلیف حقوقی است و باید در ترجمه متن به جنبه الزام‌آور بودن آن توجه شود. به‌طور مثال در ماده (۵) به بند «پ» این ایراد در ترجمه مشاهده می‌شود. صورت صحیح این بند به شکل زیر است: «طرف‌ها باید در تبادل متخصصان و تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه کن کردن بی‌سوادگی، همکاری کنند».

■ در سطر اول ماده (۵) یک واژه «مطالعات» از قلم افتاده است. بر این اساس این سطر باید به شکل زیر اصلاح شود: «مطالعات آموزشی در سطوح آموزشی ابتدایی و متوسطه را به‌ویژه از راه‌های زیر توسعه و گسترش خواهند داد».

■ ماده (۱۱) موافقت‌نامه از منظر اشاره به «حقوق بین‌الملل» دارای اطلاق است و می‌تواند محل ایراد شورای محترم نگهبان قرار گیرد و لذا پیشنهاد می‌شود با درج قید «لازم‌الاجرا بر اساس قوانین و مقررات ملی» پس از آن، حدود این تعبیر را تدقیق کرد.

■ در بند «۲» از ماده (۱۲) تعبیر «یا» بین دو واژه «آثار هنری» و «اسناد دارای» به اشتباه «با» درج شده است که معنای جمله را نیز تغییر داده است.

■ در حالی که در ماده (۱۷) موافقت‌نامه از تعبیر «Cultural Representatives And Advisers» یعنی «نمایندگان و مشاوران فرهنگی» استفاده شده است، در متن فارسی از معادل «وابسته، رایزن و نماینده فرهنگی» برای آن استفاده شده که از منظر گستردگی معادل‌ها صحیح نمی‌باشد.

■ در ماده (۲۴) موافقت‌نامه به اشتباه در بین دو واژه «تفسیر» و «اجرا» از حرف ربط «با» به جای «یا» استفاده شده است.

■ عنوان ماده (۲۵) موافقت‌نامه عبارت است از «اصلاح» که به صورت جمع و «اصلاحات» عنوان شده است. در ادامه، جدول بررسی متن لایحه، اظهار نظر کارشناسی در مورد لایحه و متن اصلاحی پیشنهادی ارائه می‌شود:

جدول بررسی متن لایحه موافقت نامه و پیشنهادهای کارشناسی

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
مقدمه: جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال که از این پس طرف‌ها خوانده می‌شوند، با الهام از تمایل به تقویت روابط دوستانه بین دو کشور و با عزم به ارتقا و گسترش همکاری در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی طبق قانون حاکم در هر یک از دولت‌های مربوط، به شرح زیر توافق کردند.	پیشنهاد می‌شود آخرین پاراگراف از مقدمه موافقت نامه براساس متن انگلیسی، به صورت مجزا و تفکیکی نگارش یابد. چراکه هر بخش مجزا دارای معنای متفاوت است و باید به صورت مستقل آورده شود.	مقدمه: جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال که از این پس طرف‌ها خوانده می‌شوند، با الهام از تمایل به تقویت روابط دوستانه بین دو کشور و با عزم به ارتقا و گسترش همکاری در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی طبق قانون حاکم در دولت‌های متبوع خود، به شرح زیر توافق کردند.
	مورد تأیید است	ماده (۱) - حوزه‌های همکاری طرف‌ها همکاری دوجانبه در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی را ترتیب کرده و گسترش خواهند داد.
ماده (۲) - مطالعه و ترویج زبان، فرهنگ و تاریخ طرف‌ها در حد امکانات خود، [از] مطالعه و ترویج زبان و فرهنگ طرف دیگر، به ویژه [مطالعات فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی و زبان فارسی] و فرهنگ و زبان پرتغالی در کشورهای متبوع خود [حمایت] خواهند کرد.	جهت‌گیری تعیین شده برای دو طرف در این ماده، نامتناظر به نظر می‌رسد که ناشی از به کارگیری عبارت «مطالعات ایرانی» در نسخه فارسی متن لایحه است. به طور کلی درباره حوزه‌های مطالعاتی مربوط به ایران، دو اصطلاح «Persian Studies» و «Iranian Studies» وجود دارد. منظور از Persian Studies مطالعات پیرامون زبان فارسی است که علاوه بر ایران، به کشورهای افغانستان و تاجیکستان و کشورهای دیگری که اثری از میراث زبان فارسی در فرهنگ و تاریخ شان بر جای مانده نیز مربوط می‌شود. از سوی دیگر، منظور از Iranian Studies مطالعات مربوط به فرهنگ، تاریخ، تمدن، ادبیات و هنر سیرزمین ایران و ایرانیان است که زیرمجموعه شرق شناسی تعریف می‌شود. با وجود این، در نسخه انگلیسی متن لایحه از عبارت «Persian Studies» و در نسخه پرتغالی آن از عبارت «Estudos Persas» استفاده شده است که به معنای مطالعات زبان فارسی بوده و با عبارت «مطالعات ایرانی» در نسخه فارسی مغایرت دارد. همچنین با توجه به صبغه شرق شناسانه حوزه مطالعات ایرانی، پیشنهاد می‌شود عبارت «ایرانی-اسلامی» در متن جایگزین شود.	ماده (۲) - مطالعه و ترویج زبان، فرهنگ و تاریخ طرف‌ها در حد امکانات خود، مطالعه و ترویج زبان و فرهنگ طرف دیگر، به ویژه مطالعات ایرانی و فرهنگ و زبان پرتغالی را در کشورهای متبوع خود تشویق خواهند کرد.

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن رایحه
<p>ماده (۳) - همکاری در حوزه شبکه جهانی رایانه (اینترنت) طرف‌ها بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) برای یادگیری و آموزش زبان و اشاعه فرهنگ‌های مربوط یکدیگر، [تبادل دانش در حوزه توسعه فنی و محتوایی فناوری‌های نوظهور رسانه‌ای در عرصه شبکه جهانی اینترنت، تدوین سند زمینه‌های تعامل و همکاری میان بخش خصوصی دو کشور در حوزه سکوه‌ای اینترنتی و خدمات پایه کاربردی را با رعایت قوانین داخلی] خواهند ساخت.</p>	<p>زمینه تعامل دو کشور در حوزه بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) می‌تواند بسیار فراتر از حوزه یادگیری و آموزش زبان باشد. تبادل دانش در حوزه توسعه فنی و محتوایی فناوری‌های نوظهور رسانه‌ای در عرصه شبکه جهانی اینترنت، تدوین سند زمینه‌های تعامل و همکاری میان بخش خصوصی دو کشور در حوزه سکوه‌ای اینترنتی و خدمات پایه کاربردی از مواردی است که در این ماده مورد غفلت واقع شده است.</p>	<p>ماده (۳) - همکاری از طریق شبکه جهانی رایانه (اینترنت) طرف‌ها بسترهای (پلتفرم‌ها) شبکه جهانی رایانه‌ای (اینترنتی) را برای یادگیری و آموزش زبان و اشاعه فرهنگ‌های مربوط به یکدیگر مهیا خواهند ساخت.</p>
<p>---</p>	<p>کلیات مورد تأیید است. ارائه راتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی یکی از روش‌های معمول کشورها با هدف توسعه ارتباطات بین‌المللی علمی و نشر فرهنگ و به دست آوردن سرمایه اجتماعی بین‌المللی است که در نهایت قدرت نرم کشورها را افزایش خواهد داد.</p>	<p>ماده (۴) - ارائه راتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی طرف‌ها براساس عمل متقابل، راتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی مشخص شده‌ای را برای حمایت از تحقیقات در حوزه‌های زبان و فرهنگ دو کشور اعطا خواهند کرد.</p>
<p>طرف‌ها همکاری در [مطالعات آموزشی] در [سطوح آموزشی ابتدایی و متوسطه] را به ویژه از راه‌های زیر توسعه و گسترش [خواهند داد]:</p> <p>الف) مبادله اطلاعات، اسناد، مواد آموزشی خلاقانه و تجربیات درباره نظام‌های آموزشی دو کشور برای ارتقای دانش و توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع.</p> <p>ب) ایجاد انگیزه و حمایت برای گسترش مشارکت بین مدارس با در نظر گرفتن توسعه برنامه‌های تبادل و همکاری بین دانش‌آموزان و آموزگاران با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات.</p> <p>پ) طرف‌ها با تبادل متخصصان و تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه‌کن کردن بی‌سوادی همکاری خواهند کرد.</p> <p>ث) طرف‌ها موافقت کردند اطلاعاتی را در مورد [تاریخ] فرهنگ، تمدن و جغرافیای کشور طرف دیگر در متون درسی و آموزشی خود درج کنند. اطلاعات مزبور باید جامع، مفید و معتبر باشد.</p>	<p>مطابق بند «الف» ماده (۴) بخشی از همکاری برای «توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع» تعریف شده است. با توجه به تفاوت‌های ماهوی نظام تعلیم و تربیت در ایران و کشور پرتغال این بند در اجرا ممکن است مغایر با مبانی سند تحول بنیادین قرار گیرد؛ لذا پیشنهاد این است که عبارت مذکور از انتهای بند «الف» حذف شود.</p> <p>با توجه به تاریخ استعماری کشور پرتغال که در بیانات حضرت امام خمینی (ره) نیز به آن اشاره شده است و همچنین آن‌تجاه پرتغالی‌ها نخستین استعمارگرانی بودند که به خلیج فارس وارد شدند، به نظر می‌رسد اشاره به درج اطلاعاتی در خصوص تاریخ این کشور در کتب درسی اگر در لایحه همکاری طرفین قرار گیرد به تحریف تاریخ بینجامد و مانع روایت واقعیت‌های تاریخ برای دانش‌آموزان ایرانی شود. لذا پیشنهاد می‌شود دایره همکاری در این بند تنها به تمدن، فرهنگ و جغرافیا محدود شود. در سطر اول ماده (۵) واژه «مطالعات» از قلم افتاده است.</p>	<p>ماده (۵) - همکاری در حوزه آموزش طرف‌ها همکاری در سطوح آموزش ابتدایی و متوسطه را به ویژه از راه‌های زیر ارتقا و گسترش خواهند داد:</p> <p>الف) مبادله اطلاعات، اسناد، مواد آموزشی خلاقانه و تجربیات درباره نظام‌های آموزشی دو کشور برای ارتقای دانش و توسعه متقابل نظام‌های آموزشی متبوع.</p> <p>ب) ایجاد انگیزه و حمایت برای گسترش مشارکت بین مدارس با در نظر گرفتن توسعه برنامه‌های تبادل و همکاری بین دانش‌آموزان و آموزگاران با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات.</p> <p>پ) طرف‌ها با تبادل متخصصان و تجارب اطلاعاتی در زمینه ریشه‌کن کردن بی‌سوادی همکاری خواهند کرد.</p> <p>ث) طرف‌ها موافقت کردند اطلاعاتی را در مورد تاریخ، فرهنگ، تمدن و جغرافیای کشور طرف دیگر در متون درسی و آموزشی خود درج کنند. اطلاعات مزبور باید جامع، مفید و معتبر باشد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن رأیحه
<p>بند «۳» - طرف‌ها [ارسال مقاله به نشریات معتبر یکدیگر را تشویق و در اولویت قرار می‌دهند].</p>	<p>تبادل دانشجو، استاد و اعضای هیئت علمی و نیز مبادله اطلاعات، روش‌های تدریس و برنامه‌های آموزشی از شاخص‌های ارتباطات علمی بین‌المللی تلقی می‌شوند. بر ارتباطات علمی بین‌المللی در اسناد بالادستی از جمله سیاست‌های کلی علم و فناوری، نقشه جامع علمی کشور و قانون برنامه ششم توسعه تأکید شده است. بنابراین، این ماده مانند ماده (۴) در راستای اسناد بالادستی کشور است، ضمن اینکه در صورت تحقق می‌توانند به ارتقای جایگاه بین‌المللی آموزش عالی کشور کمک کند.</p> <p>در بند «۳» مبادله نشریات علمی و تحقیقاتی به‌طور کلی مورد ابراهام است و مشخص نیست منظور از مبادله نشریه چیست؟</p>	<p>ماده (۶) - همکاری در حوزه آموزش عالی</p> <p>۳- طرف‌ها از مبادله نشریات علمی و تحقیقاتی حمایت خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۷) - همکاری در حوزه فرهنگ</p> <p>۲- طرف‌ها در حد امکانات خود با هدف دستیابی به شناخت بهتر تمدن و فرهنگ کشور طرف دیگر در کشور خود موارد زیر را تشویق خواهند کرد:</p> <p>الف) مبادله شخصیت‌های فرهنگی، [ادبی] و هنری؛</p> <p>ب) برگزاری هفته‌های فرهنگی کشور خود در کشور دیگر از جمله برگزاری نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، [رویدادهای ادبی]، رویدادهای موسیقی یا [فراهمایی‌های کنفرانس‌های] علمی، پژوهشی و ترویجی] که شناخت متقابل درباره فرهنگ متبوع خود را بهبود می‌بخشد، برگزاری این رویدادها از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مورد توافق قرار خواهد گرفت.</p> <p>۳- طرف‌ها همچنین از مبادله اطلاعات و نشریات ادواری [و تولیدات چندرسانه‌ای] در حوزه‌های فرهنگی، ادبی و هنری بین مؤسسات فرهنگی دو کشور حمایت خواهند کرد.</p>	<p>کلیت مورد تأیید است. استفاده از ظرفیت‌های ادبی در کنار دیگر ظرفیت‌های فرهنگی گنجانده شود.</p>	<p>ماده (۷) - همکاری در حوزه فرهنگ</p> <p>۲- طرف‌ها در حد امکانات خود و با هدف دستیابی به شناخت بهتر درباره تمدن و فرهنگ کشور طرف دیگر در کشور خود موارد زیر را تشویق خواهند کرد:</p> <p>الف) مبادله شخصیت‌های فرهنگی و هنری؛</p> <p>ب) برگزاری هفته‌های فرهنگی کشور خود در کشور دیگر از جمله ترغیب برگزاری نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، رویدادهای موسیقی یا فراهمایی‌هایی (کنفرانس‌هایی) که شناخت متقابل درباره فرهنگ متبوع خود را بهبود می‌بخشد، برگزاری این رویدادها از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مورد توافق قرار خواهد گرفت.</p> <p>۳- طرف‌ها همچنین از مبادله اطلاعات و نشریات ادواری در حوزه‌های فرهنگی، ادبی و هنری بین مؤسسات فرهنگی دو کشور حمایت خواهند کرد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۸) - همکاری بین کتابخانه‌ها و مراکز اسناد ملی طرف‌ها [از] همکاری بین کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد مدارک ملی دو کشور [حمایت] خواهند کرد. کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد ملی دو طرف در زمینه مبادله تجربیات، اطلاعات، کتاب‌ها، نشریات ادواری و ریزفیلم‌ها، نسخه‌های خطی، [بانک‌های اطلاعاتی رقومی (دیجیتال) و برخط (آنلاین)]، کارشناس و کارآموز، مشارکت در فرآهمایی‌ها (کنفرانس‌ها) و نمایشگاه‌های کتاب، بازدیدهای متقابل و انجام تحقیقات مشترک در طرح‌های آموزشی، خدماتی و انتشاراتی همکاری خواهند کرد.</p>	<p>کلید مورد تأیید است. جزئیات نیاز به اصلاح دارد.</p>	<p>ماده (۸) - همکاری بین کتابخانه‌ها و مراکز اسناد ملی طرف‌ها همکاری بین کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد مدارک ملی دو کشور را تشویق خواهند کرد. کتابخانه‌های ملی و مراکز اسناد ملی دو طرف در زمینه مبادله تجربیات، اطلاعات، کتاب‌ها، نشریات ادواری و ریزفیلم‌ها، نسخه‌های خطی، کارشناس و کارآموز، مشارکت در فرآهمایی‌ها (کنفرانس‌ها) و نمایشگاه‌های کتاب، بازدیدهای متقابل و انجام تحقیقات مشترک در طرح‌های آموزشی، خدماتی و انتشاراتی همکاری خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۹) - همکاری در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای طرف‌ها [از] همکاری مستقیم بین نهادها، فعالان، متخصصان و پژوهشگران کشورهای متبوع خود در حوزه‌های هنرهای نمایشی (از قبیل موسیقی زنده، تئاتر و سینما) و چندرسانه‌ای حمایت خواهند کرد. این همکاری در قالب‌های مطالعه و پژوهش، سرمایه‌گذاری، تأمین زیرساخت، تولید، پخش و توزیع، تبلیغات، برگزاری جشنواره و رقابت انجام خواهد شد.</p>	<p>قالب‌های این همکاری باید مشخص شود؛ اشاره به ابعادی چون مطالعه و پژوهش، سرمایه‌گذاری، تأمین زیرساخت، تولید، پخش و توزیع، تبلیغات، جشنواره و رقابت و ... می‌تواند به این قبیل فعالیت‌های مشترک چارچوب و قالب مشخصی دهد. البته قیدبخشی به مفاد این ماده باید براساس فرصت‌سنجی و توان‌آزمایی هر دو کشور باشد تا امکان همکاری سازنده فراهم شود.</p>	<p>ماده (۹) - همکاری در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای طرف‌ها همکاری مستقیم در حوزه‌های سینما و چندرسانه‌ای بین نهادها، متخصصان و پژوهشگران کشورهای متبوع خود را تشویق خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۰) - تبادل اشخاص و کالاها ۱- در چارچوب اجرای این توافق‌نامه، هر طرف طبق قوانین مربوط کشور خود، تمامی اقدامات لازم را برای تسهیل ورود و اقامت اتباع کشور دیگر در کشور خود انجام خواهد داد. ۲- طرف‌ها همچنین طبق قوانین متبوع لازم‌الاجرا در کشور خود، واردات و صادرات مجدد مواد و تجهیزات برای اهداف غیرتجاری جهت فعالیت‌های فرهنگی، هنری و علمی پیش‌بینی شده در این موافقت‌نامه را تسهیل خواهند کرد.</p>	<p>اصلاحات مورد نیاز در ترجمه</p>	<p>ماده (۱۰) - تبادل اشخاص و کالاها ۱- در چارچوب اجرای این توافق‌نامه، هر طرف طبق قوانین مربوط لازم‌الاجرا در کشور خود، تمامی اقدامات لازم را برای تسهیل ورود و اقامت اتباع کشور دیگر در کشور خود انجام خواهد داد. ۲- طرف‌ها همچنین طبق قوانین متبوع لازم‌الاجرا در کشور خود، واردات و صادرات مجدد مواد و تجهیزات برای اهداف غیرتجاری جهت فعالیت‌های فرهنگی، هنری و علمی پیش‌بینی شده در این موافقت‌نامه را تسهیل خواهند کرد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۱) - تجارت غیرقانونی آثار هنری طرف‌ها براساس قوانین [لازم‌الاجرا براساس قوانین و مقررات ملی] و حقوق بین‌الملل تضمین کنند اقداماتی را برای مبارزه با تجارت غیرقانونی آثار هنری، اسناد و دیگر اشیایی که دارای ارزش تاریخی یا باستانی هستند، اتخاذ خواهند کرد.</p>	<p>مطابق کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی که کشور ایران در سال ۱۹۷۵ و جمهوری پرتغال ۱۹۸۵ به آن پیوسته‌اند، تمامی پیش‌نیازهای لازم برای پیشگیری از تجارت غیرقانونی آثار تاریخی فرهنگی مورد توافق قرار گرفته است (مواد ۲ و ۵) این کنوانسیون مربوط به مبارزه با اقدامات غیرقانونی است. لذا این ماده توافق‌نامه در حال حاضر نقشی در تعاملات بین دو کشور ندارد، چراکه عطف به کنوانسیون مذکور، تعهدات جامع‌تر و کامل‌تری برای کشورهای عضو تنظیم شده است. [3] هرچند این ماده از توافق‌نامه در بلندمدت به‌عنوان ظرفیت بالقوه تعاملات بین دو کشور مطرح است و در صورت خروج هریک از طرفین از کنوانسیون مذکور قابلیت بالفعل شدن را داراست. لذا کلیات این ماده مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۱۱) - تجارت غیرقانونی آثار هنری طرف‌ها براساس قوانین خود و حقوق بین‌الملل تضمین خواهند کرد اقداماتی را برای مبارزه با تجارت غیرقانونی آثار هنری، اسناد و دیگر اشیایی که دارای ارزش تاریخی یا باستانی هستند، اتخاذ خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۲) - حراست از میراث ملی ۱- طرف‌ها برای حراست از میراث ملی هریک از کشورها، از آثار هنری که براساس این موافقت‌نامه به‌صورت موقت وارد شده‌اند، اقدامات حفاظتی و امنیتی را انجام خواهند داد. ۲- طرف‌ها متعهد می‌شوند از ورود و خروج غیرقانونی آثار هنری یا اسناد دارای ارزش تاریخی، باستانی و میراث ملی از قلمرو متبوع خود جلوگیری کنند.</p>	<p>بندهای ماده (۶) کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی که هر دو کشور عضو آن هستند در مورد پیش‌نیازهای صدور موقت اموال بین کشورهاست. همچنین ماده (۳) این کنوانسیون در مورد جلوگیری از ورود و خروج غیرقانونی آثار مذکور است. لذا طرح این ماده صرفاً ماهیت شکلی و کلی‌گویی دارد و در تعامل بین دو کشور تأثیری ندارد. هرچند این ماده از توافق‌نامه در بلندمدت به‌عنوان ظرفیت بالقوه تعاملات بین دو کشور مطرح است و در صورت خروج هریک از طرفین از کنوانسیون مذکور قابلیت بالفعل شدن را داراست. لذا کلیات این ماده مورد تأیید است.</p> <p>ضمناً متن فارسی در بند (۲) بین عبارت «هنری» و عبارت «اسناد» از عبارت «با» استفاده کرده است، در حالی که مطابق ترجمه متن عبارت صحیح «یا» می‌باشد.</p>	<p>ماده (۱۲) - حراست از میراث ملی ۱- طرف‌ها برای حراست از میراث ملی هریک از کشورها، از آثار هنری که براساس این موافقت‌نامه به‌صورت موقت وارد شده‌اند، اقدامات حفاظتی و امنیتی را انجام خواهند داد. ۲- طرف‌ها متعهد می‌شوند از ورود و خروج غیرقانونی آثار هنری یا اسناد دارای ارزش تاریخی، باستانی و میراث ملی از قلمرو متبوع خود جلوگیری کنند.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
--	کلیت مورد تأیید است.	ماده (۱۳) - حمایت از حق نشر (کپی‌رایت) و حقوق مربوط به آثار فرهنگی و هنری طرف‌ها حمایت از حق نشر (کپی‌رایت) و حقوق مرتبط طبق قوانین داخلی لازم‌الاجرا در هر کشور و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی که طرف‌ها عضو آن هستند را تضمین خواهند کرد.
<p>ماده (۱۴) - همکاری در حوزه ورزش طرف‌ها همکاری بین سازمان‌های ورزشی دولتی و غیردولتی در زمینه‌های [اقتصاد ورزشی، تبادل فرهنگی ورزشی]، آموزش و یادگیری ورزش، مبارزه با زورافزایی (دوپینگ)، مبادله کارشناسان ورزشی و مبادله ورزش‌کاران مرد و زن در راستای تقویت ورزش‌های مورد نظر طرفین را ترغیب خواهند کرد.</p>	<p>از آنجا که نقش ورزش در تعاملات بین‌المللی چندوجهی و پیچیده است بنابراین استفاده مناسب از ظرفیت‌های ورزشی می‌تواند مزایای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و دیپلماتیک به همراه آورد. به نظر می‌رسد برخی از زمینه‌های مهم همکاری در عرصه بین‌المللی مورد توجه واقع نشده است که از جمله می‌توان علاوه بر زمینه‌های مورد اشاره به زمینه اقتصاد ورزش مانند تجارت، سرمایه‌گذاری و گردشگری ورزشی، و زمینه تبادل فرهنگی مانند برگزاری فستیوال‌ها و کمپ‌های مشترک اشاره کرد. همچنین پیشنهاد می‌شود تبادل کارشناسان و مربیان و ورزش‌کاران در راستای تقویت ورزش‌های مورد نظر طرفین باشد، به طوری که هر یک از طرفین بتواند از ظرفیت ورزش‌های موفق طرف مقابل استفاده کند.</p>	<p>ماده (۱۴) - همکاری در حوزه ورزش طرف‌ها همکاری بین سازمان‌های ورزشی دولتی و غیردولتی در زمینه‌های آموزش و یادگیری ورزش، مبارزه با زورافزایی (دوپینگ)، مبادله کارشناسان ورزشی و ورزش‌کاران مرد و زن را ترغیب خواهند کرد.</p>
...	کلیت مورد تأیید است.	<p>ماده (۱۵) - همکاری در حوزه جوانان طرف‌ها مبادله و همکاری نهادی در حوزه جوانان را با هدف افزایش درک متقابل درباره سیاست‌های مربوط به جوانان و وضعیت جوانان در هر یک از دو کشور را تشویق خواهند کرد.</p>
<p>ماده (۱۶) - تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف‌ها تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف دیگر را [با محوریت حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری، ورزش، آموزش، پژوهش، رسانه، جوانان و زبان] در قلمرو کشور خود مورد حمایت قرار خواهند داد و فعالیت آنها براساس مقررات لازم‌الاجرا در کشور میزبان خواهد بود.</p>	<p>مفاد ماده بسیار کلی بوده و در واقع نتیجه طبیعی، انعقاد چنین موافقت‌نامه‌ای است. لذا باید مبتنی بر مطالعات پشتیبان رصدی و وضعیت‌شناسانه درباره هر دو کشور - که پیش‌نیاز و از شروط لازم تدوین چنین لایحه‌ای است -، محورهای اولویت‌های موضوعی مشخصی برای تأسیس این انجمن‌ها و مراکز فرهنگی تعیین شود.</p>	<p>ماده (۱۶) - تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف‌ها تأسیس انجمن‌ها و مراکز فرهنگی طرف دیگر را در قلمرو کشور خود مورد حمایت قرار خواهند داد و فعالیت آنها براساس مقررات لازم‌الاجرا در کشور میزبان خواهد بود.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۷) - نمایندگان فرهنگی طرف‌ها به منظور اجرای این موافقت‌نامه و توسعه مناسبات فرهنگی [نمایندگان و مشاوران فرهنگی خود را به کشور دیگر اعزام خواهند کرد].</p>	<p>درحالی‌که در ماده (۱۷) موافقت‌نامه از تعبیر «Cultural Representatives (And Advisers)» یعنی «نمایندگان و مشاوران فرهنگی» استفاده شده است، در متن فارسی از معادل «وابسته، رایزن و نماینده فرهنگی» برای آن استفاده شده که از منظر گستردگی معادل‌ها صحیح نمی‌باشد.</p>	<p>ماده (۱۷) - نمایندگان فرهنگی طرف‌ها به منظور اجرای این موافقت‌نامه و توسعه مناسبات فرهنگی می‌توانند وابسته، رایزن یا نماینده فرهنگی خود را به کشور طرف دیگر اعزام کنند.</p>
<p>ماده (۱۸) - جهانگردی طرف‌ها گردشگری بین دو کشور را تشویق و بهترین شیوه‌های گسترش گردشگری [و تسهیل‌گری در خصوص صدور روادید گردشگری] را تبادل خواهند کرد.</p>	<p>پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۳ حدوداً ۱۷٫۴ درصد اقتصاد ملی پرتغال از درآمدهای گردشگری است و در سال ۲۰۲۳ صنعت گردشگری این کشور از پیامدها و آثار جهانی کرونا عبور خواهد کرد.^۱ درحالی‌که مطابق آخرین آمارها سهم گردشگری از تولید ناخالص ملی کمتر از ۷ درصد است.^۲ از آنجاکه جمهوری پرتغال یکی از اعضای ویزای شینگن است که استانداردهای مستقلی برای صدور روادید دارد؛ بنابراین تسهیل‌گری در قبال لغو روادید بین کشورهای به‌عنوان یکی از گزینه‌های قابل بررسی و قابل اعمال نیست. لذا به نظر می‌رسد، متن این ماده در قبال شیوه‌های گسترش روابط گردشگری مبهم است.</p>	<p>ماده (۱۸) - جهانگردی طرف‌ها گردشگری بین دو کشور را تشویق و بهترین شیوه‌های گسترش گردشگری را تبادل خواهند کرد.</p>

1. <https://www.theportugalnews.com/news/2022-06-13/tourism-in-portugal-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-by-2023/67854>.

2. <http://fna.ir/4xw1>.

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>ماده (۱۹) - همکاری در حوزه رسانه‌های جمعی و جدید طرف‌ها با تأکید بر اهمیت ارتباطات اجتماعی در افزایش درک متقابل از واقعیت‌های اجتماعی-فرهنگی دو کشور، علاقه خود را به تشویق روابط مستقیم بین نهادهای رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه رسانه‌های سنتی (شامل رسانه‌های چاپی؛ مطبوعات و نشریات، رسانه‌های الکترونیک؛ رادیو و تلویزیون و شبکه‌های ماهواره‌ای و رسانه‌های برخط؛ وبسایت‌های شخصی و خبرگزاری‌های آنلاین) و رسانه‌های جدید (شامل شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها، تلویزیون‌های تعاملی (IPTV)، سرویس‌های اشتراک ویدئو (VSP) و کاربرمحور (UGC) سامانه‌های ویدئوی درخواستی ناشر محور برخط (VOD) ابراز می‌دارند.</p>	<p>مطبوعات و نشریات به‌عنوان یک رسانه جمعی اصیل در میان حوزه‌های مورد اشاره این ماده ذکر نشده است؛ این درحالی است که امروزه مطبوعات در جهان با وجود کاهش تیراژ و یا انتشار در قالب نسخه آنلاین و الکترونیکی همچنان مورد ارجاع و اقبال مخاطبان قرار دارند و جریان ساز هستند. از این رو پیشنهاد می‌شود حوزه مطبوعات و نشریات نیز به متن ماده افزوده شود. علاوه بر این ضروری است حوزه‌های مورد نظر این ماده شامل رسانه‌های جدید همچون شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها، تلویزیون‌های تعاملی (IPTV)، سرویس‌های اشتراک ویدئو (VSP) و کاربرمحور (UGC) و سامانه‌های ویدئوی درخواستی ناشر محور برخط (VOD) را دربرگیرد. همچنین به‌جای تشویق به روابط بین مقام‌های رسانه‌ها که مفسده‌خیز است به نهادهای رسانه‌ای تصریح شود. هرچند ممکن است منظور از مقام‌های مسئول نهادها بوده باشد ولی تصریح به خود نهادها موجب رفع ابهام می‌شود.</p>	<p>ماده (۱۹) - همکاری در حوزه رسانه‌های جمعی طرف‌ها با تأکید بر اهمیت ارتباطات اجتماعی در افزایش درک متقابل از واقعیت‌های اجتماعی-فرهنگی دو کشور، علاقه خود را به تشویق روابط مستقیم بین مقام‌های مسئول جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های رادیو، تلویزیون، خبرگزاری‌ها و آموزش حرفه‌ای روزنامه‌نگاری ابراز می‌دارند.</p>
<p>--</p>	<p>کلیت مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۲۰) - برنامه‌های همکاری ۱- طرف‌ها در اجرای این توافق نامه و به منظور ایجاد همکاری تفصیلی و تبادل روش‌ها، مجاز خواهند بود برنامه‌های همکاری را تدوین کنند که برای یک دوره سه ساله نافذ خواهد بود. ۲- برنامه‌های همکاری یکی از اجزای اصلی تعهدات در این موافقت نامه خواهد بود و تعهدات مالی ناشی از اجرای فعالیت‌های بعدی می‌تواند در آن پیش‌بینی شود. ۳- برنامه‌های همکاری به امضای کارگروه مشترک خواهد رسید. ۴- صرف نظر از مدت زمانی که برای اعتبار برنامه‌های همکاری در نظر گرفته شده است، و جزء در صورتی که هیچ‌یک از طرف‌ها تمایل خود را به پایان یافتن آن اعلام نکرده باشد، برنامه همکاری مزبور معتبر خواهند بود، مگر اینکه برنامه همکاری دیگری به امضا برسد.</p>

متن رأیه	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
<p>ماده (۲۱) - کارگروه مشترک ۱- به منظور اجرای این موافقتنامه، کارگروه مشترکی متشکل از نمایندگان تعیین شده دو طرف تشکیل خواهد شد و وظیفه آن، اجرای برنامه‌های همکاری چندساله و تعیین منابع مالی لازم برای آنهاست. ۲- این کارگروه مشترک حداقل هر سه سال یکبار به صورت متناوب در ایران و پرتغال تشکیل جلسه خواهد داد.</p>	<p>کلیت مورد تأیید است. نیاز به اصلاحیه با توجه به متن انگلیسی دارد.</p>	<p>ماده (۲۱) - کارگروه مشترک ۱- به منظور اجرای این موافقتنامه، کارگروه مشترکی متشکل از نمایندگان تعیین شده دو طرف تشکیل خواهد شد و وظیفه آن، اجرای برنامه‌های همکاری چندساله و تعیین منابع مالی لازم برای آنهاست. ۲- این کارگروه مشترک حداقل هر سه سال یکبار به صورت متناوب در ایران و پرتغال تشکیل جلسه خواهد داد.</p>
<p>ماده (۲۲) - ترتیبات مالی فعالیت‌ها، برنامه‌ها یا طرح‌هایی که به موجب این موافقتنامه انجام می‌شوند منوط به تأمین منابع مالی و نیروی انسانی مورد نیاز از سوی دو طرف و طبق قوانین و مقررات لازم‌الاجرای هریک از طرف‌ها [و همچنین ایجاد تعادل دوجانبه در تعریف فعالیت، برنامه یا طرح بین دو کشور] خواهد بود.</p>	<p>از آنجا که تناسبی بین حجم و کیفیت فعالیت‌های تعریف شده برای دو طرف وجود ندارد، ممکن است که تعادلی در تعریف فعالیت‌ها بین دو کشور برقرار نشود.</p>	<p>ماده (۲۲) - ترتیبات مالی فعالیت‌ها، برنامه‌ها یا طرح‌هایی که به موجب این موافقتنامه انجام می‌شوند منوط به تأمین منابع مالی و نیروی انسانی مورد نیاز از سوی دو طرف و طبق قوانین و مقررات لازم‌الاجرای هریک از طرف‌ها خواهد بود.</p>
<p>...</p>	<p>مورد تأیید است.</p>	<p>ماده (۲۳) - تعهدات بین‌المللی این موافقتنامه بر تعهدات بین‌المللی که طرف‌ها پذیرفته‌اند، تأثیری نخواهد داشت.</p>
<p>ماده (۲۴) - حل و فصل اختلاف‌ها هرگونه اختلاف ناشی از تفسیر یا اجرای این موافقتنامه، به صورت دوستانه از طریق مشورت و با مذاکره بین طرف‌ها از مجاری سیاسی (دیپلماتیک) حل و فصل خواهد شد.</p>	<p>بهتر بود برای رفع اختلافات سازوکارهای مشخص و رسمی تشریح می‌شد و فرایند مذکور را دارای سطوحی می‌کرد. به طور مثال از ظرفیت ماده (۲۱) در کنار تشکیل سازوکاری مستقل برای رفع رجوع مسئله بهره‌برداری می‌کرد. در این ماده به اشتباه در بین دو واژه «تفسیر» و «اجرا» از حرف ربط «یا» به جای «و» استفاده شده است.</p>	<p>ماده (۲۴) - حل و فصل اختلاف‌ها هرگونه اختلاف ناشی از تفسیر یا اجرای این موافقتنامه، به صورت دوستانه از طریق مشورت و با مذاکره بین طرف‌ها از مجاری سیاسی (دیپلماتیک) حل و فصل خواهد شد.</p>
<p>ماده (۲۵) - اصلاح ۱- این موافقتنامه می‌تواند براساس درخواست هریک از طرفین اصلاح شود. ۲- اصلاحات طبق مفاد ماده (۲۷) این موافقتنامه لازم‌الاجرا خواهد شد.</p>	<p>عنوان ماده (۲۵) موافقتنامه عبارت است از «اصلاح» که به صورت جمع و «اصلاحات» عنوان شده است.</p>	<p>ماده (۲۵) - اصلاحات ۱- این موافقتنامه می‌تواند براساس درخواست هریک از طرفین اصلاح شود. ۲- اصلاحات طبق مفاد ماده (۲۷) این موافقتنامه لازم‌الاجرا خواهد شد.</p>

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	متن لایحه
<p>۱- این توافق نامه برای یک دوره پنج ساله معتبر باقی خواهد بود. به صورت خودکار برای دوره‌های مشابه دیگر تمدید خواهد شد، مگر اینکه هریک از طرف‌ها ۶ ماه پیش از پایان مدت اعتبار آن، به صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) خاتمه آن را اعلام کند. [تبصره: هریک از طرفین می‌توانند در صورت تمدید خودکار توافق نامه، هر زمان که تمایل به لغو توافق نامه داشتند موارد را به صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) به یکدیگر اعلام کنند].</p> <p>۲- خاتمه این موافقت نامه، تأثیری بر ترتیبات در حال اجرا نخواهد داشت و تا تاریخ تکمیل آنها معتبر خواهند بود. [تبصره: هریک از طرفین می‌توانند در صورت لغو توافق نامه در هر زمان از طریق طرفین، نسبت به لغو ترتیبات در حال اجرا به صورت کتبی از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) به یکدیگر اعلام وضعیت کنند و در صورت لزوم از ظرفیت ماده (۲۴) این توافق نامه در مورد وضعیت آینده ترتیبات مذکور تصمیم‌گیری کنند].</p>	<p>در صورت تمدید خودکار توافق نامه، سازوکاری برای لغو توافق نامه در نظر گرفته نشده است.</p> <p>در صورتی که پروژه‌ای ۱۰ ساله یا بیست ساله از سوی جمهوری پرتغال در ایران تعریف شود با شرایط موجود در ماده (۲۶) امکان لغو آن فراهم نیست.</p>	<p>ماده (۲۶) - مدت اعتبار و خاتمه ۱- این توافق نامه برای یک دوره پنج ساله معتبر باقی خواهد بود و به صورت خودکار برای دوره‌های مشابه دیگر تمدید خواهد شد، مگر اینکه هریک از طرف‌ها ۶ ماه پیش از پایان مدت اعتبار آن، به صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) خاتمه آن را اعلام کند.</p> <p>۲- خاتمه این موافقت نامه، تأثیری بر ترتیبات در حال اجرا نخواهد داشت و تا تاریخ تکمیل آنها معتبر خواهند بود.</p>
<p>....</p>	<p>مورد تأیید است</p>	<p>ماده (۲۷) - لازم‌الاجرا شدن این موافقت نامه سی روز پس از تاریخ دریافت آخرین اطلاعیه هریک از طرف‌ها به صورت کتبی و از طریق مجاری سیاسی (دیپلماتیک) مبنی بر اینکه تشریفات داخلی مورد نیاز برای لازم‌الاجرا شدن آن طی شده است، لازم‌الاجرا خواهد شد.</p> <p>برای گواهی مراتب بالا، امضاکنندگان زیر که طرف دولت‌های خود به طور مقتضی مجاز شده‌اند این موافقت نامه را امضا کرده‌اند.</p> <p>این موافقت نامه در تهران در تاریخ ششم بهمن ماه ۱۳۹۳ هجری شمسی برابر با ۲۶ ژانویه ۲۰۱۵ میلادی در دو نسخه اصلی به زبان‌های فارسی، پرتغالی و انگلیسی تنظیم شد که تمامی متون دارای اعتبار یک سال می‌باشند. در صورت اختلاف در تفسیر متن انگلیسی ملاک خواهد بود.</p>

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی با شماره ثبت ۹۲۳ در ۱۴۰۲/۵/۱۷ اعلام وصول شد. این لایحه بدون توجه به ظرفیت‌ها، نیازها و قابلیت‌های بالقوه و بالفعل دو کشور تدوین شده است و برخی از مواد آن قبلاً در کنوانسیون‌های بین‌المللی که دو کشور در آن عضویت دارند، نیز وجود دارد (به‌طور مثال ماده (۱۱) و (۱۲)). محتوای لایحه نشان می‌دهد که توجه به ارزش‌های بومی و اتصال نقطه به نقطه نیازهای هر کشور به ظرفیت‌های کشور دیگر پیش‌فرض تدوین نبوده است و موافقت‌نامه نسخه‌ای مبتنی بر کلی‌گویی و بدون توجه به حل مسائل کشور در تعامل با سایر کشورهاست.

همچنین بر اساس بی‌توجهی به تناسب فعالیت‌ها و طرح‌های مطرح شده در ماده (۲۲) این امکان وجود دارد که موافقت‌نامه موجب تعریف فعالیت‌ها و برنامه‌ها یا طرح‌هایی هدایت شود که ممکن است برای هر دو کشور دارای بار مالی و عملیاتی متناسبی نداشته باشد؛ این در حالی است که برای این موضوع نقشه راه و سازوکار نظارتی قابل توجهی در نظر گرفته نشده است. لذا لازم به ذکر است مطابق ماده (۲۰) این موافقت‌نامه، استمرار اعتبار برنامه‌های همکاری مشترک تعریف شده بدون توجه به اتمام موافقت‌نامه نیز نقطه ضعف جدی این برنامه به حساب می‌آید. چراکه این امکان وجود دارد در بازه زمانی محدودی که موافقت‌نامه جریان دارد، طرح‌ها یا برنامه‌هایی با افق زمانی بلندمدت برای هر کدام از طرفین تعریف شود و با فسخ این موافقت‌نامه، این اقدامات به‌عنوان تعهد کاری باقی بماند. علاوه بر نکات ذکر شده پیشنهاد می‌شود تبصره ماده واحده به شرح ذیل اصلاح شود:

تبصره: در اجرای این موافقت‌نامه، اجرای اصول (۷۷ و ۱۲۵ و ۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی است.

با عنایت به آنچه بیان شد تصویب لایحه حاضر به شرط رعایت اصلاحات بیان شده بلامانع است.

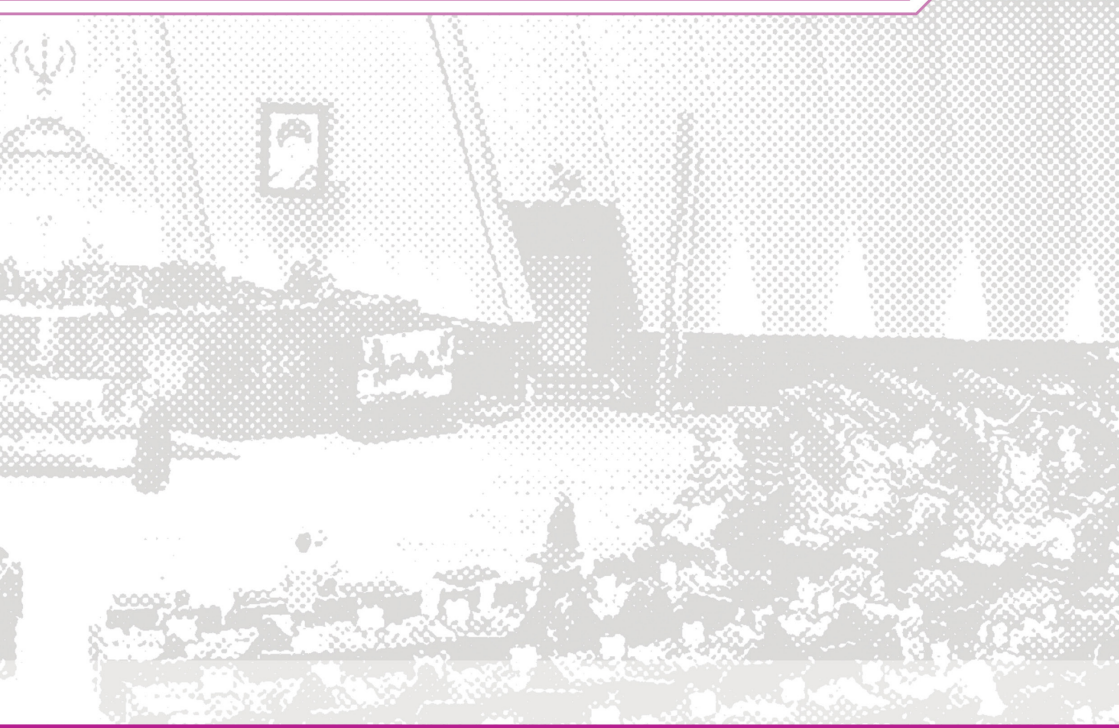

منابع و مآخذ

- [۱] نگاهی آماری به اقتصاد پرتغال، معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، ۱۴۰۱/۸/۹، <https://economic.mfa.ir/portal/newsview/698079>.
- [۲] لایحه موافقت‌نامه همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری پرتغال در حوزه‌های زبان، آموزش، فرهنگ، ورزش، جوانان، گردشگری و رسانه‌های جمعی، شماره ثبت ۹۲۳.
- [۳] قانون الحاق ایران به کنوانسیون اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی، مصوب ۱۳۵۳.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، رویروی یارک نیاوران (ضلع جنوبی، بلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ | صندوق پستی: ۱۵۷۷۵-۵۵۵۵ | پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir